

חברת חנוכה

חברת חזרה וחיידודים לחנוכה. לטהרת נשמות ולכבוד
אילנות משפחתנו – שלמה בן דוד, פייגא שיינדל בת אדל
וצביה בת שרה ולרפואת אוהב התורה רונן בן פנינה.
זאב י' גולדברג, צפת.

הורים יקרים!

חוברת זאת מוגשת לכם לשינון הלכות חנוכה עם החניכים היקרים – לחזור ולהבליע את ההלכות בנו בעת הדלקת נרות, יחד עם דברי תורה ומעשיות מרתקות לשמחת החג. בע"ה בזכות הלמוד המיוחד והמשותף, ההתחזקות והנרות הקדושים נזכה כולנו לרוות רק נחת מיוצאי חלצינו מתוך בריאות אושר ועושר.

החוברת מחולקת לנרות, שבכל יום יש כמה הלכות חג, סיפור לחג תזכורת לחזרה על החומר הנלמד, שלא נקיים בעצמנו את "להשכיחם תורתך" חלילה.

בנוסף – הוספנו בצד תירוץ לקושיית הב"י המפורסמת: למה לא מדליקים שבעה ימים נרות הרי היה להם שמן ליום אחד כבר, ויוצא שנס פח השמן לא התבטא ביום הראשון, ולמה מדליקים בו נר ומברכים שעשה ניסים?

אוהבכם הגדול המייחל
לצמיחת ילדיכם בתורה ויראת
שמייים ומאחל מכל לב - חג
אורים שמח!

הרב זאב י' גולדברג

סדר הדלקת נרות חנוכה:

לשם יחוד קדשא בריה הוא ושכינתה, בדיחילו ורחימו ורחימו ודחילו, ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל. הנני מכון בהדלקת נר חנוכה לקיים מצות בוראי כאשר צוהי חכמינו ז"ל לתקן את שורשה במקום עליון: ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא חשובה ומקבלת ומרצה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה כאלו פונתי כל הפונות שפנו הפהנים משרתי השם בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד שמך הגדול הגבור והנורא. ואתה ברחמיך הרבים עוררת נצחך עליהם לנצח את אויביהם ולנצח על מלאכת בית יי, והנני עושה על דעתם ועל פונתם ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שהיו באותו הדור שהשפעת להם נסיון וזכו לאור באור החיים, ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שבדורותינו, ופי כפיהם ועשיתי כעשיתם, ובזכות המצוה הזאת תזכנו לנצח את אויבינו ולנצח על מלאכת בית יי, וגלה כבוד מלכותך עלינו מהרה ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד עולם, ונזכה לבנים תלמידי חכמים אמן פן יהי רצון. קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. מלך על כל העולם כלו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצה, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יציר כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפ"ו יהו"ה אלהי ישראל מל"ך ומלכות"ו בפ"ל משל"ה. אמן נצח סלה ועד:

לפני הדלקת הנרות מברכים 'להדליק נר' ו'שעשה נסים':

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנוכה:

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:

ובערב הראשון מוסיפים את ברכת 'שהחיינו':

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:

ומדליק הנרות, ואומר:

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות. שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. על ידי פהניך הקדושים. וכל מצות שמונת ימי חנוכה. הנרות הללו קדש הם. ואין לנו רשות להשתמש בהם. אלא לראותם בלבד. כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיוך ועל נפלאותיך ועל ישועתך.

(שם המחבר חתום בראשי החרוזים: "מרדכי חזק")

מעוז צור ישועתי לך נאה לשבח. תכון בית תפילתי ושם תודה נזבח. לעת תכין מטבח מצר המנבח. אז אגמור בשיר מזמור חנכת המזבח:

רעות שבעה נפשי ביגון פחי פלה. חיי מררו בקושי בשעבוד מלכות עגלה. ובידו הגדולה הוציא את הסגלה. חיל פרעה וכל זרעו ירדו כאבן במצולה:

דביר קדשו הביאני וגם שם לא שקטתי. ובא נגיש והגלני. כי זרים עבדתי. ויין רעל מסכתי כמעט שעברתי. קץ בכל. זרבבל. לקץ שבעים נושעתי:

כרות קומת ברוש בקש אגגי בן המדתא. ונהיתה לו לפח ולמוקש למוקש וגאותו נשבתה. ראש ימיני נשאת. ואויב שמו מחיתי. רב בניו וקניניו על העץ תליתי:

יונים נקבצו עלי אצי בימי חשמנים. ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים. ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים. בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים:

חשוף זרוע קדשך וקרב קץ הישועה. נקם נקמת דם עבדיך מאמה הרשעה. כי ארכה לנו השעה. ואין קץ לימי הרעה. דחה אדמון בצל צלמון הקם לנו רועה שבעה:

מזמור שיר חנכת הבית לדוד: ארוממך אדני כי דליתני ולא שמחת איבי לי: אדני אלהי ישועתי אליך ותרפאני: אדני העלית מן שאול נפשי חיייתי מירדי בור: זמרו לאדני חסידיו והודו לזכר קדשו: כי רגע באפו חיים ברצונו. בערב ילין ככי ולבקר רנה: ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם: אדני ברצונך העמדתה להררי עז. הסתרת פניך הייתי נבהל: אליך אדני אקרא ואל אדני אתחנן: מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמרת: שמע אדני וחנני אדני היה עזר לי: הפכת מספדי למחול לי

פתחת שקי ותאזרני שמחה: למען זמורך כבוד ולא ידם אדני אלהי לעולם אודך: למנצח בנגינות מזמור שיר: אלהים יחננו ויברכנו. יאר פניו אתנו. סלה: לדעת בארץ דררך. בכל גוים: ישועתך: יודוך עמים אלהים. יודוך עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים. כי תשפט עמים מישר. ולאמים בארץ תנחם

סלה: יודוך עמים אלהים. יודוך עמים כלם: ארץ נתנה יבולה. יברכנו אלהים אלהינו: יברכנו אלהים. וייראו אותו כל אפסי ארץ.

נר ראשון של חנוכה:

הלכות החג:

- א. נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה, כגון תפירה וסריגה, בעוד שנרות החנוכה שבבית דולקות, במשך חצי שעה מהדלקתם, והטעם הוא משום היכר להודיע שאסור להשתמש לאור נרות החנוכה. ואין להקל להן בחצי שעה הראשונה של הדלקת הנרות. אבל בבישול ואפיה וצרכי אוכל נפש מותרות.
- ב. יש נוהגים להרבות במאכלי גבינה בימי חנוכה, זכר לנס שנעשה על ידי "יהודית". ומנהג ישראל תורה הוא. ויש נוהגים לאכול בחנוכה סופגניות מטוגנות בשמן, זכר לנס השמן של המנורה, וטעמים כצפיחית בדבש. וכל מעשיך יהיו לשם שמים.
- ג. יש אומרים שריבוי הסעודות שמרבים בהם בימי חנוכה, אינם אלא סעודות הרשות, שלא קבעום חכמים למשתה ולשמחה. ונוהגים לומר זמירות ותשבחות לה' יתברך בסעודות הללו, ואז נחשבות לסעודות מצוה. ומה טוב ומה נעים לנצל מסיבות אלו לדרשות בדברי תורה ויראת ה' טהורה, לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ואז בודאי שסעודות הללו נחשבות לסעודות מצוה.
- ד. צריך להזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה, כי היא מצוה חביבה עד מאד, שיש בה משום פרסום הנס בהודאה לה' יתברך על הנסים שעשה לנו, והעושה כן זוכה לבנים תלמידי חכמים (שבת כג:). ואפילו עני שאין לו מה יאכל אלא מן הצדקה, מוכר כסותו או נותנו בעבוט כדי להשיג דמי שמן או נרות שעוה להדלקת נרות חנוכה, כדי שיעור נר אחד לכל לילה. וכן חייב להשכיר עצמו לפועל שכיר כדי שיוכל ליקח שמן להדלקה, כדי שיעור נר אחד לכל לילה. לכן מצווים כל גבאי צדקה להשגיח על העניים, ולתת להם שמן להדלקת נרות חנוכה, אלא שאינם מצווים לתת להם אלא כדי נר אחד בכל לילה, כפי עיקר הדין של המצוה.
- ה. כמה נרות צריך להדליק בחנוכה, אמרו חז"ל (שבת כא:) מצות חנוכה נר איש וביתו, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, והמהדרין מן המהדרין, בית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך. והיינו, כי מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית ובית מישראל, בין שבני הבית מרובים, בין שהם מועטים. אולם המהדרים במצוה זו, בלילה הראשון מדליקין נר אחד, מכאן ואילך מוסיף נר אחד בכל לילה עד שבלילה האחרון יהיו שמונה נרות, ואפילו אם היו בני הבית מרובים לא ידליקו יותר.

צמד ידידים מוזר היו רבי אשר ונחמן. בימים שגרתיים הם לא היו מתקרבים איש לרעהו: הראשון חסיד עבדקן, פעיל נמרץ במחתרת החסידית של ברית המועצות. השני, יהודי אף הוא, נטש את מורשת אבותיו לטובת האידיאל הקומוניסטי בו האמין בכל ליבו, קצין בצבא האדום מעוטר בדרגות. אך אלו לא היו ימים שגרתיים. הם הוגלו למחנה עבודה בסיביר, שם שהו הרחק ממשפחתם וידידיהם. רבי אשר נענש על עבודתו המחתרתית; נחמן בשל מסחר לא חוקי. ודווקא בין הררי העד של השלג החל נחמן לשוב אל היהדות. התחמקות קבועה מעבודה בשבתות, אכילת כשר, ניצול כמה דקות של הפסקה עראית בעבודת הפרך כדי להתפלל. נחמן ידע היטב כי לו מפקדי המחנה יגלו את מעשיו הוא עלול להיענש קשות ואולי אף לאבד את חייו, אך הוא היה נחוש להשלים את מה שהחסיר במשך שנים. יום אחד, כשהתקרב ובא חג החנוכה, סיפר רבי אשר לנחמן על תוכניתו הסודית. "ראשית, אשיג פחית שימורים קטנה ככל האפשר כדי שלא תבלוט. בימים שלאחר-מכן, אחסוך ממנת המרגרינה היומית כדי שאוכל להשתמש בה כחומר בעירה. אפרום כמה חוטים ממעילי עבור הפתילות, ובאישון ליל, לאחר שכל האסירים יירדמו ואיש לא יבחין במעשינו, נדליק את נרות החנוכה. "בשום פנים ואופן!" קרא נחמן. "חנוכה הוא חג של ניסים! אנו נקיים את המצווה בחנוכה מהודרת, לא בפחית שימורים חלודה! את החנוכה נדליק באמצעות שמן, לא מרגרינה! ברשותי כמה רובלים, אשתמש בהם כדי לשחד את הגורמים המתאימים ולארגן חנוכה לשם ולתפארת!" בערב חנוכה נחמן לא יכל להסתיר את התרגשותו. מיד לאחר שקיעת החמה הוא קרא לרבי אשר והראה לו את האוצר: חנוכה של ממש שיוצרה על-ידי אחד מן העובדים במפעל המתכת במחנה. בכוסות סגורים היטב הוא שמר את השמן ואת הפתילות העשויות כותנה. ההדלקה בלילה הראשון עברה ללא כל תקלות. הנאמנות ההדדית בין האסירים הייתה חזקה כל-כך, שאיש לא הלשין על הפעילות הדתית המתבצעת במחנה הסובייטי. כך גם ההדלקה בלילה השני. והשלישי. והרביעי. בלילה החמישי, תוך שהם עומדים ליד החנוכה ומפזמים חרישית "הנרות הללו", נשמעה אזעקה המבשרת על בדיקת פתע. האסירים קפאו במקומם באימה כשהם מביטים אל הדלת ועל החנוכה חליפות. דמו של רבי אשר קפא בעורקיו. "מהר, טול את החנוכה והשלך אותה דרך החלון אל השלג!" הוא קרא לנחמן אך איחר את המועד. הדלת נפתחה לרווחה וקצין בכיר נכנס אל הצריף, כשהוא פוסע בצעדים מהירים. הוא נעצר ליד החנוכה. במשך דקות ארוכות הוא בהה בחנוכה ובשלהבותיה המרצדות, כשלפתע פנה לרבי אשר ושאל: "פיאט" (חמש)? "פיאט", השיב החסיד. הקצין הסתובב ויצא את הצריף.

יש לומר,

דעכם מציאת

פך השמן

הטהור בתוך

ים של

טומאה

וצמקום

מוצנע שלא

נטמא ע"י

היוונים, לנס

יחשב. הרי

אגם ציוס

הראשון היה

נס, לצד מנס

השמן שדלק

אמונה ימים.

(צעל

האשכול)

נר שני של חנוכה:

הלכות החג:

- א. מי שיש לו שמן לכל שמונת ימי חנוכה כמנהג המהדרין מן המהדרין, בצמצום, ולחבירו אין שמן כלל, מוטב שידליק כל לילה נר אחד בלבד, ויתן שמן לחבירו לזכותו לברך ולהדליק נר חנוכה. שהרי מן הדין אין צריך אלא נר אחד.
- ב. מי שאין לו שמן הרבה בלילה השמיני, כדי שיספיק לכל שמונת הנרות עם ההידור, יתן בנר השמיני כשיעור הדלקת חצי שעה, שהוא מן הדין, והנותר יחלק לכל שאר הנרות, ולא יחלק השמן באופן שיתן בכולם שוה בשוה, שאז לא יצא ידי חובת ההדלקה כלל, וגם לא יוכל לברך להדליק נר חנוכה, הואיל ואין באף אחד מהם כשיעור הנדרש לפי הדין.
- ג. מי שטעה והדליק בלילה הראשון ב' נרות, או שהדליק בלילה השני ג' נרות, יצא ידי חובתו, ואין צריך לחזור ולהדליק לפי הראוי לאותו לילה. ואם חוזר להדליק כפי מנין היום, ומברך, הוה ליה ברכה לבטלה, אחר שיצא כבר ידי חובה.
- ד. אם בליל שני או בשאר הלילות, הדליק רק נר אחד, מפני שלא היה לו יותר שמן, ושוב נזדמן לו עוד שמן שיוכל להספיק לשיעור של המהדרין, ידליק ההידור בלי ברכה.
- ה. לכתחלה צריך להניח נר החנוכה בכלי, ולא כאלה שמדביקים נר שעוה על הרצפה, או על אבן קטנה, שאין זה כלי. ויש אומרים שהנר שהוא הכלי מעכב למצוה.

זו הייתה הפעם הראשונה בחייהם שמשפחת גייר לא הדליקה את החנוכיה בנר השמיני של חג החנוכה. בדרך-כלל הם היו מזמינים אורחים הביתה, מכינים לביבות ומשחקים בסביבון; השנה הם לא היו בבית. בלילה השמיני הם עלו על רכבת דוהרת שיצאה מברלין להולנד, משתדלים לשמור על פרופיל נמוך ככל האפשר. הנוסעים סביבם נראו נחמדים, אבל אי-אפשר היה לדעת האם הם יחליפו את עורם כשהם יגלו שלצידם נוסעים יהודים, נמלטים מהשלטון הנאצי. מי היה מאמין שהם יימלטו מגרמניה בצורה שכזו? האירועים התרחשו בקצב מסחרר כל-כך: ליל הבדולח, הצעקות ברחוב, הגירוש מבית הספר... ועכשיו, בדרך לא דרך הם השיגו ויזות לארצות הברית, נוטשים את הכול מאחור כדי להגיע לחוף מבטחים. רגינה, האם, הביטה על יהודה בעלה. היא ראתה את העצב על פניו והבינה היטב מדוע: הוא הצטער על כך שהוא לא יכול לקיים את מצוות החג. "זה פיקוח נפש" היא לחשה. "הקדוש ברוך הוא יסלח לנו". יהודה הנהן בעצב. הם רק צריכים לחצות את מעבר הגבול, שם שוטרים גרמניים ואנשי גסטפו יבדקו כל דרכון וכל תעודה מזהה... הלוואי שהכול יעבור בשלום. הרכבת האיטה, מתקרבת למעבר הגבול. משפחת גייר עצרה את נשימתה, מתכווצת, מנסה להיעלם אל תוך הספסל, שלא יבחינו בהם הארורים. לפתע אירע קצר חשמלי בתחנת הרכבת וחשיכה עבותה השתררה. יהודה לא חשב פעמיים. הוא טיפס על המושב ושלח את ידו אל המזוודה שהייתה מאוחסנת מעליו. הוא גישש בחשיכה ושלף חנוכיה קטנה עשוית פח. לאורו של גפרור דקיק הוא החל להדליק נר אחר נר, שמונה נרות ושמם אחד. "ברוך אתה ה'... להדליק נר חנוכה" הוא לחש. כששוטרי הגבול ראו את האש, הם מיהרו אל הקרון בריצה. לרגע יהודה חשש שהם עומדים לאסור אותו, הם גילו שהוא יהודי! אבל הגרמנים המפורסמים ביעילותם ביקשו לנצל את האור כדי לבדוק את תעודות המסע של הנוסעים. הם ישבו לצד החנוכיה בודקים תעודה אחר תעודה, דרכון אחר דרכון. לאחר שעה ארוכה שנראתה כמו נצח הם קמו. "דאנקה", הם הודו ליהודה ועזבו את הקרון. רגעים ספורים לאחר-מכן הקצר תוקן והאורות שבו לדלוק. יהודה ניגש לבנו בן ה-12 והעניק לו חיבוק. "זכור את מה שקרה היום. על הניסים ועל הנפלאות שעשית לאבותנו, בימים ההם בזמן הזה" הוא אמר.

כנגד החג הגדול
שצמועדות – משום
שלא נעשה עוד נס
כזה לישראל,
שאפילו פרעה לא
גזר על המצוות,
ויוון הרשעה גזרה,
לפיכך האריכו אלו
הימים כשיעור חג
הסוכות שהוא
שמונה ימים,
להזכיר בהם הנס.
ואפילו לא היה
נעשה בהם הנס
בשמן, מ"מ היו
שמחים ומזכירין
מעשה ניסים
כזיעור יום טוב
הארוך מכל
המועדות, אלא
שלא היו מדליקין
נרות כלל, רק
מהללים ומרוממים
כשאר מועדות,
והשתא שצא ונכפל
להם נס בשמן,
הוסיפו להדליק
הנרות להזכיר
כפילת הנס. (ר"י
מלוניל)

נר שלישי של חנוכה:

הלכות החג:

- א. כלי הניקח מעכו"ם להדליק בו נר חנוכה אינו צריך טבילה, שדוקא כלי סעודה צריכים טבילה.
- ב. מצות הנחת נרות חנוכה, היא בתוך עשרה טפחים (כשמונים סנטימטר) מקרקע הדירה. ואם הניחם למעלה מעשרה טפחים יצא. ויש להניחם למעלה מג' טפחים, ואם השלהבת של נר השעוה שהודלק למצות החנוכה הוא למעלה משלשה טפחים, אף על פי שגוף הנר הוא למטה מג' טפחים, שפיר דמי, שהעיקר הוא השלהבת.
- ג. הדר בעלייה, מצוה שיניח נרות חנוכה בחלון או במרפסת, או בגזוזטרא הסמוכה לרשות הרבים, כדי לקיים פרסומי ניסא. וטוב להניח נרות החנוכה בתוך פנס של זכוכית ולהעמידם במרפסת, כדי שייראו לעוברים ושבים שברשות הרבים. ואם הוא גר בקומה שהמרפסת גבוהה מקרקע רשות הרבים עשרים אמה, יניח הנרות בפתח הדירה מבפנים, הואיל ואין בזה היכר כל כך לבני רשות הרבים.
- ד. מצוה להניח נרות החנוכה בטפח הסמוך לפתח משמאל הנכנס, כדי שתהיה המזוזה מימין, ונרות חנוכה משמאל, וכשהוא נכנס ויוצא, הרי הוא מוקף במצוות, וביחוד כשנכנס בטלית קטן מצוייצת כהלכתה, אשר עליו יכון מה שאמרו: "והחוט המשולש לא במהרה ינתק".
- ה. יש אומרים שבזמן הזה שאין סכנה להדליק נר חנוכה בחוץ, צריכים להדליק נר חנוכה בחוץ, ויש אומרים שגם בזמן הזה אפשר להדליק נר חנוכה בבית, דהואיל ונהגו להסתפק בפרסום הנס לבני ביתו, יכולים להשאר במנהגם, וכן נהגו גדולים וגם טובים. ומכל מקום מי שיכול להניחה מבחוץ, מניחה מבחוץ, ואם לאו על פתחו מבפנים.

סיפור לחג:

היה זה ליל חורפי סוער, כאשר הצדיק רבי ברוך ממז'בוז' הדליק את הנר הראשון בחנוכה. חסידי התגודדו סביבו והביטו בהתפעלות בשלהבת הקטנה, והאזינו בהתלהבות לברכות שבירך רבי ברוך. אולם, אך סיים הרבי את אמירת "הנרות הללו", החלה השלהבת הקטנה לרקד בעצבנות גדלה מרגע לרגע ולפתע נעלמה, כאילו נלקחה על ידי כוח עליון. תלמידיו וחסידיו של רבי ברוך הוכו בתדהמה. הם הביטו על רבם וציפו לראות כיצד יגיב הרבי לנוכח תופעה מוזרה זו. אך הרבי עמד ללא ניע, שקוע בהרהורים, כאילו חיפש אף הוא את הסיבה לתופעה. כשהשמש ביקש לשוב ולהדליק את הנר רמז לו רבי ברוך שלא לעשות כן. לאחר כמה דקות של המתנה מתוחה אורו פניו של רבי ברוך. הוא החל לזמזם את הפזמון "מעוז צור" וחסידי הצטרפו אליו ופצחו בשירה אדירה. "הבה נשב ליד השלחן ונחוג את חג החנוכה כמו שצריך" – אמר רבי ברוך לחסידיו – "נר החנוכה ישוב אלינו, אחרי שיסיים שליחות חשובה, שהוטלה עליו על ידי בורא העולם". אמונתם של חסידיו היתה איתנה והם לא הרהרו לרגע אחר דבריו הקדושים. הם הסבו אל השולחן הארוך כדי להשתתף במסיבת חנוכה בחברת רבם, תוך צפייה מתוחה שיוודע להם מה היתה הסיבה להיעלמו של נר החנוכה. רבי ברוך ביקשם להתאזר בסבלנות באשר עוד באותו לילה יוודע להם הסוד וישמעו את הסיפור המלא. כך שרו החסידים שירי חנוכה עליזים, האזינו לחידושי התורה העמוקים שהשמיע רבם וחגגו את ליל חנוכה הראשון בשמחה והתלהבות, כפי שהיו נחוגים כל המועדים בחצרו של רבי ברוך. היה זה שעת חצות כאשר אחד החסידים שישב בקירבת החלון, קרא לפתע: "רבי, רבי, ראה! נר החנוכה חזר!" כל הנוכחים הרבים קמו על רגליהם והביטו בפליאה באור הקטנטן שריצד שוב במקומו, ממנו נעלם לפני כן. הנר האיר שוב באור יקרות, כאילו נשא את בשורת חג החנוכה מסוף העולם ועד סופו. רבי ברוך אמר לחסידים הנרגשים לחכות עוד כמה דקות ומיד יוודע להם מה בדיוק קרה לנר החנוכה, מדוע הוא נעלם וכיצד לפתע שב. תום רגעים ספורים נשמע רעש גובר והולך של עגלה רתומה לסוס עד שהעגלה נעצרה ליד ביתו של רבי ברוך. עד מהרה נפתחה הדלת ואחד החסידים הקרובים והמסורים ביותר של רבי ברוך, שהתגורר בעיירה קטנה למרגלות ההרים, נכנס אל בית-המדרש. בגדיו של האיש היו פרועים ועל פניו היתה הבעת אימים, כאילו עבר חוויה קשה ביותר. בניגוד בולט למראהו החיצוני הקודר, זהרו עיניו של האיש והוא כולו אמר אושר ושלווה רוחנית כאשר התכופף, כדי לנשק את ידו המושטת של רבי ברוך. הרבי לחץ את ידי האורח בברכת "שלום עליכם" וביקש ממנו להתפלל ערבית ולהצטרף אל השלחן לאחר שידליק נר ראשון של חנוכה. כך אכן עשה החסיד, ולבסוף התיישב ליד השלחן ופתח בסיפורו, כשכל החסידים מטים אוזן: "לפני ימים אחדים פתחתי במסע כדי להגיע לכאן ולבלות את חג החנוכה במחיצתו של רבינו" פתח החסיד ואמר. "לפי החשבון הייתי צריך להגיע לכאן יום אחד לפני נר ראשון של חנוכה. הייתי מאושר לעצם המחשבה שעוד מעט אהיה כאן וציפיה זו מילאה את לבי חום והתרגשות, עד שלא הרגשתי את הקור העז, את הגשם המזרחי ואת הרוח הסוערת. כנראה שהייתי צריך להתאכסן בפונדק דרכים, לפחות ללינת לילה, ולחכות שמזג האויר ישתפר קמעה. אולם הייתי חסר-סבלנות וכבר רציתי להיות פה בכל מחיר. חשבתי שאם אמשיך לנסוע ללא הרף, גם בשעות הלילה, אוכל להגיע לכאן יום אחד לפני הזמן המשוער מראש. החלטתי ליטול סיכון ולהמשיך במסע גם בלילה, כדי להקדים ולהגיע לכאן". "זו הייתה טעות גדולה" שיסע רבי ברוך את דברי החסיד. "אסור להסתכן בצורה כזו". "אכן, רבי, עד מהרה נאלצתי להודות בעצמי בטעות החמורה שטעיתי. כאשר עברתי קטע ביער, שהיה חשוך ועבות במיוחד, שמעתי לפתע איוושה מוזרה ולפני שידעתי מה מתרחש, תפסו אותי ידיים שרירות, הפילו אותי מהעגלה וערכו חיפוש מדוקדק בחפציי. {המשך בע"ה מחר}

תירוץ להוסיף

הצ"י:

– נראה לחנוכה
פזו היה חנוכה
המקדש רומז
לחנוכה העולם, כי
העולם נצרך
בפזיל התורה
וקיום מלוותיה
והיוונים ראו לזכור
זאת, וכפגזרו
החפמונאים
ממילא גזר גם
קיום המלוות
וממילא נתחזק
העולם, וכפס
פזעולם נצרך
ככ"ה אלול – כך
חנוכה הואצכ"ה
כסלו, ומקום כך
מדליקים פזעה
ימים – לזכר נס
פז הזמן, ויום
נוסף לחנוכה
העולם. (פז"ה
הקדוש)

נר רביעי של חנוכה:

הלכות החג:

- א. בערב שבת נכון להדליק נר חנוכה תחלה ואחר כך נר שבת, ואם הזמן דחוק, די בהדלקת נר אחד למצות נר חנוכה, ובעודו ממשיך להדליק שאר הנרות, תוכל האשה לברך ולהדליק נרות שבת, ואינה צריכה להמתין עד שיסיים הדלקת כל הנרות. ויזהר לתת הנרות במקום מתאים מערב שבת, באופן שהרוח לא תכבה אותם בליל שבת בעת פתיחת וסגירת הדלת, ונוהגים שלא לומר "במה מדליקין" בערב שבת חנוכה.
- ב. בערב שבת צריך לתת שמן בנרות החנוכה שיעור שידלקו חצי שעה אחר צאת הכוכבים בליל שבת, ולכן לא יקדימו ההדלקה בערב שבת חנוכה, כמו שיש נוהגים בכל ערבי שבתות השנה, אלא ידליקו נרות חנוכה כרבע שעה לפני השקיעה, לאחר שיתנו שמן בנרות חנוכה שיעור שידלקו לכל הפחות שעה אחת, באופן שנרות החנוכה יהיו דולקים במשך רבע שעה לפני השקיעה, ורבע שעה של בין השמשות, וחצי שעה אחר צאת הכוכבים, בסך הכל שעה אחת. ואם אין הנרות יכולים להכיל שמן כל כך, או שהנר שעה קטן, ולא יספיק לדלוק כשיעור חצי שעה אחר צאת הכוכבים, אין יוצאים בזה ידי חובה, והברכות שבירך על הנרות הרי הן ברכות לבטלה, ולכן יש להזהר בזה מאד, שלכל הפחות באחד מהנרות יהיה השיעור הנ"ל, ואם אי אפשר בלאו הכי, ידליק בלי ברכה, ורק אם יש לו על כל פנים נר אחד שידלק כשיעור שעה אחת, ידליק בברכה.
- ג. נכון להתפלל מנחה בערב שבת לפני הדלקת נרות חנוכה, כדי שידליקו נרות חנוכה אחר מנחה, מפני שתפלת המנחה כנגד קרבן תמיד של בין הערבים, ונרות חנוכה הם זכר לנס שנעשה בנרות המנורה של בית המקדש, שמדליקים אותם תמיד אחר קרבן תמיד של בין הערביים. אולם כל זה אם הוא מוצא בנקל מנין שמתפללים מנחה מבעוד יום בערב שבת, שאז יתפלל אתם מנחה ואחר כך ילך לביתו להדליק נרות חנוכה. אבל אם אין נמצא בנקל מנין שמתפללים מבעוד יום, לא יתפלל מנחה ביחידות כדי להקדימה להדלקת נרות חנוכה, אלא ידליק נרות חנוכה תחלה, ואחר כך ילך לבית הכנסת להתפלל מנחה בצבור.
- ד. בדיעבד אם הקדימה האשה להדליק נר שבת, יכולה להדליק לאחר מכן נר חנוכה, כיון דנקטינן כד' מרן שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות כלל. וכל שכן שהאיש בעל הבית רשאי להדליק נר חנוכה אחר שהדליקה אשתו נרות שבת. כי אפילו אם קיבלה שבת בהדלקתה, לא הוי קבלת שבת לכל בני ביתה.
- ה. מי שיש לו בערב שבת שמן לנר חנוכה של יום אחד בלבד, ופרוטה נוספת לקנות בה או שמן לנר חנוכה במוצאי שבת, או יין לקידוש היום של ליל שבת, נראה שאף על פי שפרסומי ניסא עדיף מקידוש היום, מכל מקום באופן כזה יקנה יין לקידוש היום, כמו שכתב רש"י (סוכה כה:), שמצוה קלה שבאה לידיך אינך צריך לדחותה מפני מצוה חמורה העתידה לבא, ואף כאן קידוש היום של הלילה עדיף מהדלקת נר חנוכה של מוצאי שבת.

מיד התברר לי כי נפילתי קרבן לכנופיה של שודדי-דרכים, שחשבו שאני סוחר עשיר במסע עסקים דחוף, הנושא בכיסו סכום כסף ענק... "כשלא מצאו אצלי את האוצרות שקיוו למצוא, דחפו והיכו אותי ולבסוף החליטו לקחת אותי אל ראש הכנופיה שלהם, שיצליח – כך הם קיוו – להוציא ממנו את "סודותי" והעיקר, את רכושי המוחבא. "שני שודדים מזויינים התיישבו לידי בעגלה ואילו שלישי נטל לידי את המושכות. הם נסעו זמן רב ובסופו של דבר נעצרה העגלה במקום כלשהו, שהיה מוסתר בסבך העצים וכפי הנראה שימש מקום מיסתור עבור הכנופיה. "הורידו אותי מהעגלה והביאו אותי בפני ראש הבריונים, פרא-אדם אכזרי, שחקר אותי על אודות העסק הדחוף, שבגללו העזתי לעבור את היער העבות, לבדי באישון לילה. בעיקר עניין אותו, כמובן, לדעת, היכן אני מחזיק את כספי... שוב ושוב ניסיתי לשכנע אותו כי אני אומר את האמת ורק את האמת, אולם הכל היה לשוא. ה' היה בעזרי וכך הצלחתי להחזיק מעמד בעינויים הקשים שהיו מנת חלקי בשעות הבאות. גבי היה זב דם מהמכות שספגתי, כאשר השודדים כלאו אותי בתוך מרתף לאחר שלא סיפקתי את סקרנותם ולא יכולתי לתת להם תשובה אחרת מזו שנחתי כבר קודם לכן. איכשהו הרגשתי כי זהו העונש המגיע לי על הצעד הפזיז שעשיתי. "שהייתי באותו מרתף במשך כל הלילה וכן ביום לאחר-מכן. השמש כבר עמדה לשקוע, כאשר ראש הבריונים נכנס והעיר אותנו בגסות. שוב הוא ניסה לחקור אותי ושוב הסברתי לו את אשר אמרתי אינספור פעמים קודם לכן. ניסיתי לתאר באוזניו את התענוג הרוחני הגדול שנופל בחלקו של מי שעושה את החג במחיצת רבו וכן את קשר האמונה והאימון ההדדי, הקושר אותנו, חסידים, כחבורה אחת. "כאשר סיימתי לדבר, ראיתי כי ראש השודדים שקוע בהרהורים. לאחר דקות מספר הוא קם לפתע, הביט היישר לתוך עיני ואמר: "אנחנו נבדוק ונראה אם הסיפור שלך אכן נכון ואם אמנם יש לך אמונה בלתי מעורערת בה' וברבי שלך. הרי אתה יודע שהיער הזה שורץ סכנות מכל הסוגים. אפילו האנשים שלי פוחדים לעבור בו לבד ועושים את דרכם בו בקבוצות. יש כאן זאבים רעבים ושאר חיות טרף למיניהם. אנחנו נשחרר אותך, נחזיר לך כל מה שלקחנו ממך ותלך לדרכך לחיים ולשלום. יש לך סיכויים שווים להיטרף על ידי חיות או ליפול לאחד הבורות ולמצוא את מותך שם. כמעט שאין לך סיכוי לצאת מכאן בחיים. האם אתה מוכן לנסות את מזלך?" "נחרדתי למחשבה לעבור ביער לבדי, בהיותי מודע לכל הסכנות שראש השודדים תיאר באוזני בצורה כה מושלמת. אולם, חשבתי לעצמי כי ה' חנון ורחום ובוודאי ישמור את דרכי. היישרתי מבט אל עיניו של רב השודדים ואמרתי לו כי בעזרת השם אני אעשה כפי מה שהוא אומר ומקווה לצאת מזה בשלום. שוב ננעצו בי העיניים, כאילו ניסו לחדור למעמקי נפשי ולאחר מכן אמר לי השודד: "אם תגיע בשלום לפרברי עירו של רבך, זרוק את הממחטה שלך לתוך התעלה שמאחורי תמרור הדרך העומד שם. אנשי יהיו שם כדי למצוא ולהביא אלי את הממחטה. אם אכן יביאו אותה, זה יהיה לי האות שהצלחת לצאת מן היער בשלום. במקרה כזה אפרק את הכנופיה שלי ואחזור בתשובה". "שמחה גדולה מצד אחד, על האפשרות לקדש שם שמים שנפלה בחלקי, ופחד גדול ממה שמצפה לי בשעות הקרובות – היו הרגשות שאפפו אותי כאשר עליתי על העגלה שהוחזרה לי ועזבתי את מקום מחבואם של השודדים. הלילה היה חשוך ומכל הצדדים נשמעה יללת הזאבים שהריחו כנראה, כי טרף קל מחכה להם. הסוס שמשך בעגלתי עמד מלכת, הואיל ולא יכל לראות אף שביל ביער העבות. אולם לפתע פתאום נראתה לפני העגלה שלהבת קטנה, דקיקה, וככל שהיא התקדמה, הלך הסוס בעקבותיה וכך עברנו בהשקט וביטחה את קטעי היער הבלחי חדירים ביותר, כשהשלהבת צועדת לפנינו, כאילו היתה נר חנוכה שנשלח במיוחד על ידי ה' כדי להדריך אותי בשלום עד בואי אל הבית הזה. חיות רעות התגודדו סביבנו, מוכנות כל רגע להסתער על הסוס ועלי, אולם ברגע שהבחינו בשלהבת, נסוגו ונעלמו כלעומת שבאו. כאילו נפתח שביל במעבה היער ואני עברתי בו, כמו בני ישראל בשעתם שעברו בתוך הים ביבשה, עברתי כשאני אומר פרקי תהילים ומודה לה' על חסדיו שלא תמו. "כך המשכתי בדרכי עד שהגעתי אל התמרור שהזכיר ראש השודדים ואשר סימן לי כי הגעתי אל העיר שלך, רבי. שמתני את הממחטה שלי במקום שצויין על ידי השודד ובכך אותתי לו כי קיימתי את חלקי בהסכם והגעתי בשלום למחוז חפצי. מי ייתן ויחזרו השודדים למוטב, יכפרו על עוונותיהם ויתמו חטאים מן הארץ". האיש סיים את סיפורו וכל העיניים הופנו שוב אל השלהבת הקטנה של נר החנוכה שעמדה לדעוך, לאחר שסיימה את תפקידה.

חינוך ההיכל – צַס
חנוכה נרמז דבר
חדש שנקרא ג"כ על
צַס חינוך ההיכל
שהיה בזמן הזה בימי
חגי הנביא ככתוב
בנבואותיו שצעשרים
וארבעה לתשיעי
שהוא כסלו הוסד,
ולמחרתו חנוכה
בהקרבה ובהלכה
מצערב, שאין
מחנכים המנורה
אלא בין הערביים
כמו ששנינו במנחות,
ועל צַס חנוכה הבית
נקראים ימי נס
הנרות שאירע באותו
הפרק חנוכה, ויש
מכאן סעד גדול למה
שנהגו לעשות
סעודות ולהרבות
בצמחה ... שַעַן
זכרון ליום ראשון
לכבוד ההיכל
שהדליקו בו תחילה
בבית שני. (מור
וקליעה)

נר חמישי של חנוכה:

הלכות החג:

- א. פשט המנהג להדליק נר חנוכה בבית הכנסת, קודם שהשליח צבור מבדיל על הכוס, אבל המבדיל בביתו, להוציא את בני ביתו ידי חובתן, יש לו להקדים ההבדלה לפני הדלקת נר חנוכה. ושליח צבור ששכח לומר בתפלת ערבית אתה חוננתנו, אם הוא נמצא בצבור, יאמר ברוך המבדיל בין קודש לחול, וידליק נר חנוכה, ואחר כך יבדיל על הכוס. ואם הוא ביחיד בביתו, בלאו הכי קודם מבדילין על הכוס, ואחר כך מדליקין נר חנוכה.
- ב. הנוהגים בכל מוצאי שבת שלא לעשות מלאכה עד שיעור שעה וחומש, כשיטת רבינו תם, ומרן השלחן ערוך, גם במוצאי שבת חנוכה לא ישנו מנהגם, בדבר הדלקת נרות חנוכה. שאין זו חומרא וחסידות בעלמא לנהוג במוצאי שבת כרבינו תם, אלא חומרא חשובה מחשש לספק איסור סקילה, וכיון שמרן פסק שאם לא הדליק בחצי שעה ראשונה מדליק והולך כל הלילה, יש לעכב ההדלקה במוצאי שבת עד לזמן רבינו תם. ויש להם להבדיל בבית קודם הדלקת נרות חנוכה. ואין לחוש בזה לספק ברכות במה שמדליק אחר חצי שעה מצאת הכוכבים לשיטת הגאונים, שהרי המנהג להדליק בברכה גם אחר חצי שעה מצאת הכוכבים, ובמקום מנהג אין חוששין לספק ברכות.
- ג. בערבית ליל חנוכה, אומרים "ועל הנסים" בתפלה, אף על פי שלא הספיקו להדליק נר חנוכה בביתם, ורק הדליקו נר חנוכה בבית הכנסת, ואפילו מתפללים לפני שקיעת החמה, שעדיין לא הדליקו נרות חנוכה אפילו בבית הכנסת, מכל מקום צריך לומר ועל הנסים בהודאה. וכן בכל התפלות של חנוכה צריך לומר ועל הנסים.
- ד. אם חל הלילה הראשון של חנוכה בליל שבת, וכל יחידי הקהל הדליקו נרות חנוכה בביתם ובאו להתפלל בבית הכנסת מנחה וערבית, ולפני מנחה הדליק השליח צבור את נרות החנוכה בבית הכנסת, אף על פי כן אין הקהל אומר על הנסים במנחה, שהוא שייך לכ"ד כסלו. שאינו שייך לימי חנוכה עצמה.
- ה. אפילו אמר על הנסים, ולא המשיך בימי מתתיה בן יוחנן כ"ג וכו', אלא המשיך ועל כולם, אם נזכר לפני הזכרת ה' צריך לחזור ולפרט הנס של חנוכה.

החברה המסחרית של האחים דל-מדיליה מסיביליה היתה ידועה ומפורסמת בכל רחבי ספרד. החברה עסקה ביבוא בדי משי יקרים, בשמים ומצרכים אחרים, שבאו ממדינות רחוקות ויחד עם זאת היא גם ייצאה סחורות עור וזכויות בעיבוד אומנותי, שטח אשר בו יצא שמה של ספרד לתהילה בקרב עמים רבים. האחים יעקב וראובן דל-מדיליה ירשו את העסק מאביהם, אשר לעת זקנתו קיבל אות הצטיינות ממלך ספרד על שירותיו שהביאו תועלת רבה למדינה. אלמנתו, דונה רחל דל-מדיליה, היתה ידועה בלבה הטוב וידה הרחבה בעזרה לעניים ונצרכים. היא עזרה לשיבות ומוסדות תורה ובנתה בית חולים, בו אושפזו חולים עניים חנים אין כסף. בעת המלחמה עם המורדים מצפון-אפריקה עזרה האלמנה רבות לנכים ופצועים, טיפלה בהם במסירות וזכתה לאות הצטיינות וציון לשבח מידי המלכה. כולם שיבחו ורוממו את משפחת דל-מדיליה הכבודה, אולם – כרגיל במקרים כאלה – לא חסרו גם אנשים צרי-עין שקנאו בהצלחתם. במיוחד קנאו בהם הסוחרים הנוצריים של סיביליה והכמרים שלא יכלו לסבול את הרעיון שמשפחה יהודית תהנה ממנה כה גדושה של עושר וכבוד. גדולה היתה השמחה במשפחת דל-מדיליה, כאשר אשתו של יעקב ילדה תאומים, שתי בנות, וכאשר, שנה לאחר מכן, גם אשתו של ראובן ילדה בת. שלוש הבנות נולדו בשבוע של חג החנוכה ואת יום ההולדת שלהן חגגו מידי שנה בשנה, בשבוע החנוכה, כאשר השמחה המשפחתית היתה כפולה: שמחת חג האורים ושמחת יום ההולדת. הילדות גדלו בחופש ושמחה, מבלי לדעת על העננים הכבדים שהחלו מכסים את שמי ספרד, ובמיוחד ספרד היהודית. כמרים קנאיים הסיתו את ההמון נגד היהודים, במיוחד העשירים שבהם. מפעם לפעם רבו ההתנגשויות, מקרי ההתנפלות על היהודים ושוד רכושם. מגמת הכמרים היתה להכריח את היהודים – באמצעות הרדיפות ושפיכות דמים – להמיר את דתם, להשתמד ולקבל את הנצרות. במידה מסויימת עלה הדבר בידיהם, כאשר נמצאו יהודים עשירים שלא יכלו לעמוד ברדיפות הקשות ולא היו מוכנים לוותר על רכושם. הללו המירו את דתם מן השפה ולחוץ, העמידו פנים שהם הפכו לנוצרים, אך לאמיתו של דבר המשיכו לשמור בסתר ובמחתרת על דיני התורה. יהודים אלו נקראים בהיסטוריה היהודית בשם "אנוסים", לאחר שהיו, כביכול, אנוסים ומוכרחים להמיר את דתם. הם עשו זאת רק מתוך לחץ וכפיה, ורבים מהם חזרו בגלוי אל חיק היהדות ברגע שהצליחו להימלט מספרד ולהגיע לחוף מבטחים. את האנוסים האלה שנאו הנוצרים עוד יותר מאשר את היהודים וקראו להם כינוי-גנאי "מאראנים", שפירושו "חזירים". הם ראו בהם צבועים, שאינם מאמינים באמונה שלימה בדת החדשה שקיבלו עליהם באונס ולא ברצון.

לעומת האנוסים שהתנצרו למראית-העין נשארו יהודים רבים נאמנים לאמונת אבותיהם, ביניהם היתה משפחת דל-מדיליה. הם השתתפו בצער אחיהם האנוסים וניסו לעזור להם ולעודדם, שיוכלו להמשיך ולשמור על היהדות בסתר ומתוך סכנת נפשות. אולם הכמרים צמאי-הדם, נציגי "דת האהבה" הנוצרית, לא נחו ולא שקטו. הם הוסיפו לחרוק שן והחריפו את מאבקם נגד האנוסים ונגד היהודים העוזרים להם. כך הוקמה האינקוויזיציה הידועה לשימצה: היא עצרה חשודים ועינתה אותם במרתפיה בעינויים אכזריים, כדי לסחוט מהם "הודאות" על כך שהם "בגדו" באמונתם החדשה. רבים מהאנוסים שילמו בחייהם בעד חולשתם הרגעית: הם הועלו על מוקדי האינקוויזיציה ונשרפו חיים על קידוש השם. אחרים יצאו "בחסד", בקנס כספי גדול ואזהרה חמורה. בשני המקרים גם יחד נהנו שני גורמים מרכושו המוחרם של הנידון המסכן: בית המלוכה הספרדי והכנסייה הקתולית צמאת-הדם התחלקו ברכוש היהודי השדוד. דונה רחל ובניה, האחים יעקב וראובן דל-מדיליה, ידעו יפה על הסכנה הצפויה להם. באמצעות קשריהם, הם הצליחו להוציא קצת כסף לאותן מדינות עממן הם עמדו בקשרי מסחר וקיוו כי יבוא יום בו יוכלו לעזוב את ספרד, המדינה המקוללת שהיתה כה כפוית-טובה כלפיהם, ולהתחיל בחיים חדשים בארץ חופשית שאינה רודפת יהודים. אך לא היה זה קל, כי עיני סוכניו של טורקוומדה, ראש האינקוויזיציה, בלשו בכל הארץ. {המשך בע"המחר}.

לזכר האש שיצאה
מהמזבח – הנה
צסדר הדורות
כתוב שלא היה
להם אש הקודש
להדליק המנורה,
ונעשה להם נס
שיצא אש מתחת
האזן של המזבח
ויתנו עאים עליה
ע"ס, והיינו
משום צדלקת
המנורה רריך
שיהיה מאש
המזבח דווקא,
כמ"ס צפ"ו
דתמיד, א"כ לולי
האש הזאת של
המזבח לא היו
יכולים להדליק,
ואם כן יא לומר
לזכר נס שיצא
האש מהמזבח
מדליקין ציוס
הראשון. (יציב
פתגם)

נר שישי של חנוכה:

הלכות החג:

- א. יש לומר "ועל הנסים" בתוספת אות ו', שחוזר על מה שאמר תחלה מודים אנחנו לך על נסִיך ועל נפלאותיך שבכל עת, ועל הנסים וכו'.
- ב. אם טעה ולא אמר "על הנסים" בתפלה, אם נזכר באותה ברכה, קודם שיאמר "השם" בחתימת הברכה (של "הטוב שמך ולך נאה להודות"), כגון שאמר "ברוך אתה" ונזכר, חוזר ואומר מודים אנחנו לך על הנסים וכו', וממשיך ועל כולם וכו'. ואם לא נזכר עד שהזכיר שם ה' (כדי לחתום הטוב שמך וכו') אינו חוזר. ויסיים החתימה "הטוב שמך ולך נאה להודות", ואינו רשאי לומר שם "למדני חקיך" שיראה כאומר פסוק, דהוי הפסק שלא לצורך, מאחר ואינו צריך לחזור.
- ג. אם טעה בהלכה, ואחר שסיים התפלה חזר להתפלל מפני ששכח "על הנסים", ושוב נזכר שלפי הדין אינו צריך לחזור, צריך להפסיק מיד, אפילו באמצע הברכה. ויאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". [כ"כ בשו"ת מכתם לדוד חאו"ח סי' כב. והרב מאמר מרדכי סי' תרפב סק"ב]. ואינו מועיל שיסיים תפלתו על דעת תפלת נדבה. אבל בערבית ימשיך בתפלתו, ויכוין בדעתו שתהיה תפלה זו לנדבה, ויחדש בה דבר.
- ד. מי שטעה ואמר "על הנסים" בעבודה, דהיינו בברכת רצה, במקום יעלה ויבא, אם נזכר בהודאה, חוזר ואומר במקומו כתיקון חז"ל, ואם לא נזכר אלא בסוף התפלה, אינו חוזר, שאין בזה כל חשש הפסק במה שאמרו שלא במקומו.
- ה. אם טעה בימי חנוכה, ואמר בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה וכו' במקום בימי מתתיה וכו', יצא.

סיפור לחג {המשך}:

תירוצ לקושיית

הב"י:

כך בא חג החנוכה, החמישי מאז נולדו התאומות במשפחת דל-מדיליה. כמו בכל שנה, הוחג גם בחנוכה זו יום ההולדת של הילדות. הסבתא דונה רחל הוציאה שלוש תיבות ובהן שלוש סיכות זהב, עשויות בדוגמה של מנורה ואבני אודם נוצצות קבועות בקניהן, כאילו אש להבה יוקדת בהן. הסבתא רחל הזמינה במיוחד את המנורות-סיכות הללו אצל הצורף הגדול ביותר של העיר, לפי הדוגמה של הסיכה שלה. הילדות הוקסמו מהמתנה שקיבלו וגם המבוגרים הביטו בהתפעלות על המנורות הקטנות העשויות מעשה-חושב. הסבתא תלתה את השרשרת עם המנורה בצווארי הנכדות שלה ושאלה: "היודעות אתן, שרה'לה, רבקה'לה ורחל'ה, מדוע נתתי לכן הפעם מנורה קטנה, דמוית חנוכה, כמתנה?" "כן, סבתא יקרה, אנו יודעות" – השיבו הילדות – "בוודאי בגלל שאנו נולדנו בחנוכה!" "זה נכון" – השיבה הסבתא רחל – "אולם יחד עם זאת היתה לי כוונה נוספת. אני הייתי רוצה, שמנורות אלו אשר אותן תשאו תמיד על צווארכן, יזכירו לכן את הסיפור של חנוכה. "לפני הרבה-הרבה שנים, כאשר אנו, היהודים, עוד חיינו בארצנו הקדושה, התנפל עלינו מלך גדול, חזק ורשע מרושע, אנטיכוס היה שמו. חיילותיו הציפו את ארצנו ובפקודתו של המלך האכזרי ניסו להכריח את היהודים שיקבלו את חוקי אנטיכוס ויחדלו מללמוד תורה ולשמור את מצוותיה. במיוחד ביקש אנטיכוס לקרב אליו את הילדים היהודיים, לפתות אותם ולהוריד אותם מהדרך הישרה. אולם הילדים היהודיים היקרים לא נפלו בפח שטמן להם המלך אנטיכוס... דונה רחל סיפרה לנכדותיה את הסיפור המלא של חנוכה. היא סיפרה על חנה ושבעת בניה, על מסירות-הנפש הנפלאה והגבורה העילאית בה הם מסרו נפשם על קידוש השם. דמעות עמדו בעיני הילדות, שעה שהאזינו לסיפור העצוב. "האם היה לכן האומץ להתנהג כמו הבן הכי צעיר של חנה?" – שאלה הסבתא את הילדות, והן השיבו בהתלהבות: "כן, סבתא, כן, ללא שום ספק" אמרו ועיניהן נצצו בגאווה ומתוך החלטה נחושה. "מי יתן ולא תתנסו בכך" – אמרה סבתא רחל ועיניה העצובות נראו עתה עצובות עוד יותר. את מועקת השקט שהשתרר בחדר הגדול הפר ראובן באמרו: "די! הלא חנוכה היום. הבה לא נהיה עצובים, אלא נשיר ונשמח כל עוד נרות החנוכה דולקים. הבה נקווה כי השם יתברך לא יעזוב אותנו והוא יעשה לנו נסים, כמו שעשה לאבותינו". קול דפיקה נשמע בדלת. המשרתת נכנסה והודיעה כי סניור דיאגו דה-סוזאן בא לביקור. ראובן ויעקב יצאו, כדי לקדם את פני האורח. הם נכנסו עמו לחדר וסגרו את הדלת. "חנוכה שמח לכולכם" – אמר האורח – "ויום הולדת נעים" – המשיך בפנותו אל הילדות. לאחר מכן הוא נתן מתנה לשלוש הבנות, מזוזה קטנה, עשויה מזהב, הקשורה על שרשרת של זהב. בינתיים הכניס יעקב שמן לחנוכה וסידר את הפתילים. ראובן הגיש לאורח מים וסניור דיאגו נטל את ידיו. לאחר מכן בירך האורח על הנרות, ושעה ארוכה עמד לידם והסתכל עליהם בהביטו באורם. הוא עמד ליד הנרות והביט עליהם בלי משים, עד שלבסוף ניתק את עצמו משם בכוח, פנה אל האחים ואמר להם כי הוא רוצה לדבר אתם פנים אל פנים. שלושת הגברים יצאו את החדר ונכנסו לחדר סמוך. "סבתא" – שאלה רחל'ה – מדוע בא אלינו סניור דיאגו, כדי להדליק נרות חנוכה?" "ומדוע הוא בכה" הוסיפה לאה להקשות. "כאשר תגדלו, אספר לכן, אם ירצה השם את סיפורו של סניור דיאגו ואז תבינו הכל" – אמרה הסבתא רחל. לאחר מכן היא חיבקה את נכדותיה ושאלה אותן בנימה רצינית אם הן מסוגלות לשמור סוד. "כן, כן, כמובן" השיבו הילדות פה אחד. "בוודאי שאנו מסוגלות לשמור סוד". "אתן לא ראייתן כאן את סניור דיאגו. הוא לא היה כאן ואתן אל תספרו לאף אחד על אודותיו. זה סוד. אסור לדעת למישהו שהוא היה פה". – "סניור דיאגו הוא מן האנוסים, נכון?" – שאלה שרה'לה. "הסי, ילדתי! שכחי מסניור דיאגו! זהו סוד. סוד כמוס!" בינתיים שוחחו שלושת הגברים בחדר הסמוך שיחה רצינית למדי. סניור דיאגו נמנה על קבוצה של אנוסים עשירים, שהיו קשורים ביניהם בקשר הדוק ביותר. היה להם סוכן משלהם במטה האינקוויזיציה וידעו מראש על כל התכניות השטניות של טורקוומדה. עתה נודע לסניור דיאגו, כי ראשי האינקוויזיציה אוספים חומר נגד הקבוצה שלהם ונגד ידידיהם היהודים. "חיינו בסכנה ואני מצטער לומר כי גם חייכם בסכנה!" – אמר סניור דיאגו בארשת רצינית. "נותרו ימים אחדים ואולי רק שעות אחדות, עד שטורקוומדה יתפנה אלינו. אני גם מוכרח לגלוח לכם כי העוזרת החדשה, אותה שכרה דונה רחל אף היא סוכנת סמויה של האינקוויזיציה". "עלינו להתייעץ עם אמנו, דונה רחל. הלא יודע אתה, דיאגו, כי איננו עושים מאומה בלי הסכמתה. בעוד ימים אחדים ניתן לך תשובה", השיבו האחים. "בעוד כמה ימים יכול להיות מאוחר מדי!" אמר דיאגו בהתרגשות. "אין לנו זמן

יעקב אבינו – שמן

המשחה היה מן

השמן שירד

לחאע"ה זהר

המוריה מן השמיים

והוא השמן

שיעאע"ה יצק על

האבן אשר פס

מראשותיו וזה מה

שאמרו בחולין

ששכח פחים קטנים

וזה היה ג"כ הפך

שמלאו החשמונאים

שהיה חתום

בחותמו של כה"ג.

וא"כ נאמר, אם כי

על מציאת הפך

שהיה נחפז לנס

פקפקו המפרשים,

אבל נס כזה למאור

השמן שניתותר

משמן של יעאע"ה,

הוא בודאי גדר נס

חשוב, וספיר אפשר

לומר דביוס א' זהו

הנס. (זרכות

שמייס)

מיותר. אתם צריכים להחליט מיד. וכי מדוע לא תקראו לדונה רחל ונשמע את דעתה מיד?" ראובן קם כדי לצלצל למשרתת, אך בסופו של דבר החליט לגשת בעצמו לחדר השני ולקרוא לאמו. הוא נכנס לחדר ונשאר עומד ליד הדלת כאילו הוכה בהלם: בחדר עמד טורקוומדה, לבוש בגלימתו האדומה, ובידו צלב גדול. "ערב טוב, סניור דל-מדיליה" – אמר הרוצח בחיוך מעושה – "עליך לסלוח לי שלא הודעתני מראש על ביקורי. אנו, בעבודתנו הקדושה, אין לנו זמן לגינוני נימוסין. אני באתי להודיע כי אתה, אחיך והאורח שלכם, סניור דיאגו, הנכם עצורים על פי החוק, ומתבקשים להילוות אלי. הבית מוקף באנשי ואין טעם לנסות לברוח או להתנגד. אמכם, נשיכם ובנותיכם יישארו בינתיים בבית, תחת משמר, לא ארשה שהאספסוף ישתלט על הבית היפה הזה ויעשה בו שמות. זה יהיה חבל ולא נרשה זאת. אך אתם, רבותי, קומו ובואו עמי!" דונה רחל עמדה זקופה והסתכלה לתוך עיניו האכזריות של הרוצח. היא עמדה בגאווה והביטה על בניה. היא החליטה לא ליפול לרגלי הצורר ולא לבקש ממנו רחמים. ממילא אין רחמים בלבו ומדוע תשפיל עצמה?... הבנים ניגשו ונפרדו מאמם. "השם יחזק אתכם וישמורכם מכל רע" – אמרה להם אמם. דונה רחל לא עצמה עין כל הלילה. בבוקר השכם היא לבשה את שמלתה היפה ביותר וענדה את מדליון הזהב, אותו היא קיבלה מהמלך בעד שירותיה למען המולדת, בעת המלחמה נגד המורדים באפריקה הצפונית. כאשר גמרה את הכנותיה, היא שמה את פעמיה לארמון המלוכה. מאז שהמלך פרדיננד התחתן עם המלכה איזבלה, שהיתה ידועה לשימצה בשנאתה הכבושה ליהודים – לא הרבתה דונה רחל בביקורים בחצר המלכותי, בה היו פעם כל הדלתות פתוחות בפניה. לגביה נהגה איזבלה מינהג של יוצא מן הכלל, בקבלה בסבר פנים יפות את דונה רחל הקשישה והמיוחסת. לא מעט השפיעו על יחסיה זה גם המתנות היקרות, אותן הביאה עמה דונה רחל מפעם לפעם... על יסוד זה קיוותה דונה רחל כי מאמציה לבקש את המלכה לסייע בידיה בשחרור שני בניה ישאו פרי. אולם היא טעתה הפעם טעות מרה. במקום לפגוש את המלכה, היא פגשה בחדר ההמתנה המפואר את... טורקוומדה. שאף הוא בא, כדי לשוחח עם איזבלה. בראותו את דונה רחל אמר לה הצורר כשארשת של אכזריות שפוכה על פניו, כי חבל על כל הטירחה שלה. כאשר נכנסה המלכה היא נישקה בלהט את הצלב הגדול שהיה תלוי על מעילו של טורקוומדה, בעוד שעל דונה רחל כמעט ולא נתנה מבטה. {המשך בע"ה מחר}.

נר שביעי של חנוכה:

הלכות החג:

- א. אין לדלג נוסח על הנסים בחנוכה או בפורים או לקצרו, בכדי להספיק לענות קדיש או קדושה, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפילו אם המצוה השניה גדולה וחשובה יותר. והוא הדין בליל ראש חודש, שאין לדלג "יעלה ויבא" משום כך.
- ב. גם בברכת המזון של חנוכה צריך לומר על הנסים בהודאה, לפני "על הכל ה' אלהינו אנחנו מודים לך". ואם שכח לאומרו, כל זמן שלא הזכיר "השם" בחתימת הברכה חוזר. ואם הזכיר שם ה' אינו חוזר.
- ג. וטוב שאם שכח על הנסים בברכת המזון, שבאמצע הרחמן יאמר: הרחמן הוא יעשה עמנו נסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול וכו'.
- ד. אין להזכיר מעין המאורע בחנוכה (ובפורים) בברכה מעין שלש, ורק בדיעבד, אם עבר והזכיר לפני החתימה, אינו חוזר ומברך.
- ה. צריך לומר: ועשית עמהם "נסים ונפלאות", בלשון רבים, והיינו נס הנצחון על מלכות יון הרשעה, וגם נס השמן.

סיפור לחג {המשך}:

תירוצ לקושיית

הצ"י:

אור המנורה –
איתא במדרש
"כיוון שהיו
מדליקים המנורה
כל חצר שהייתה
צירופים הייתה
משמשת לאורה",
והנה מדרך הטבע
א"א שמנורה אחת
תתן אור לכל
ירושלים וזודאי זה
היה מעשי ניסים
ולא היה נס זה
תמיד כמו הנס
שלל כזה הנר
המערבי לא היה
אחר שמת שמעון
הכדיק, א"כ יש
מקום לומר שכליל
א' שהדליקו את
המנורה הייתה
מאירה כל
ירושלים וראו
תיכף הנס כליל
א'. (נר למאה)

המלכה והאינקוויזיטור נכנסו לחדר צדדי ודונה רחל נותרה לבדה. היא ישבה עוד זמן-מה, לבה נשבר בקרבה ולאחר מכן הסירה את מדליון הזהב, הניחה אותו על השולחן ויצאה את ארמון המלוכה. היא הלכה הביתה כששני סוכני-חרש של האינקוויזיציה שעקבו אחריה גם בבואה, נשרכים בעקבותיה. עתה היא ידעה בבירור כי אין לה ממי לצפות לעזרה, בלתי מה' לבדו. היא דאגה עתה בראש וראשונה להציל את כלותיה ובנותיהן, לפני שטורקוומדה הארור ישים את ידיו גם עליהן. האסון נחת עליהם במהירות כה גדולה עד שדונה רחל לא הספיקה לתכנן את תכנית הצלתן. בחדר השינה שלה היתה דלת נסתרת, ממנה הובילו מדריגות, למינהרה תת-קרקעית, שהגיעה עד שפת הנהר. במקום זה המתינה תמיד ספינה קטנה, נכונה לשעת סכנה. אולם לאן אפשר לברוח עתה, כאשר שום דבר אינו מוכן? ... דונה רחל שלחה את העוזרת החדשה לשוק כדי שתקנה מצרכי אוכל שונים. בהיעדרה היא קראה לחדר את המשרתת הזקנה, בה היא נתנה אימון מלא, ויחד הן עיבדו את תכנית ההצלה. תוך כדי שהן מדברות על פרטים שונים של תכנית ההצלה הגיע לבית קצין גבוה ועמו חיילים אחדים. הקצין הושיט לדונה רחל צו מלכותי, בו נאמר כי כל רכושה של משפחת דל-מדיליה הוחרם לטובת בית המלוכה. נשי המשפחה יישארו בינתיים תחת חסות המלך, עד שבית המשפט של האינקוויזיציה יוציא את משפטים של הגברים. או אז יוכרע גם גורל הנשים. הקצין והחיילים התאכסנו בבית, כדי לפקוח עין על המתרחש בו. המשרתת הזקנה, ששמה היה דואנה, לא התחשבה הרבה בחיילים שהסתובבו בבית. היא עשתה את עצמה חרשת, אינה רואה ואינה שומעת מה שמדברים אליה. כל בוקר היא לקחה את שלוש הילדות ויצאה אתן לטייל, על אפם ועל חמתם של החיילים. הללו ניסו בתחילה לעכב בעדה, אולם דואנה הקימה קול צעקה, דחפה אותם הצידה ויצאה, באומרה כי הילדות זקוקות לאויר צח. באחד הטיולים הגניבה דואנה מכתב מאת דונה רחל, שהיה מיועד אל אחיה הגר בקונסטנטינופול. במכתבה הודיעה דונה רחל בקצרה על המצב בו נתונה המשפחה וביקשה לעשות הכל כדי לכוון את האניות שלהם לחופי מבטחים, כדי שלא יפלו לידי האינקוויזיציה או חיילי מלך ספרד. בימים הראשונים נוהג היה חייל מחיילי המשמר ללוות את דואנה המטיילת עם הילדות, אולם חיש מהר נמאס לו הדבר, כשראה כי אכן בכוונת הזקנה רק לטייל עם הילדות ותו לא. כאשר הוא יצא, יחד עמהן, נוהג היה איפוא להשתרע על הדשא הרך שבגינה ולחטוף תנומה בריאה. פעמים אחדות העירה אותו דואנה, באומרה כי הגיע הזמן ללכת הביתה, אולם פעם אחת הוא התעורר בעצמו ונוכח, לתדהמתו הרבה, כי הזקנה והילדות נעלמו כלא היו. הוא התרוצץ אנה ואנה, חיפש אותן בכל המקומות האפשריים ומשלא נמצאו, רץ הביתה והודיע לקצין הממונה על היעלמן. בבית קמה המהומה, דונה רחל פרכה את ידיה מרוב התרגשות וביקשה לרוץ ולחפש את נכדותיה. החיילים לא נתנו לה לצאת, אולם התרגשותה והתרגשות כלותיה נראתה כה כנה ואמיתית, עד שהחיילים "השתכנעו" כי לא היה להן חלק בהיעלמן של הילדות. כשנודע הדבר לראש האינקוויזיציה, התמלא טורקוומדה חימה. הוא שלח סוכנים מיוחדים שחיפשו בכל רחבי הארץ אחר הילדות שנעלמו. שמירה מיוחדת הופקדה על החופים, כדי שלא יוכלו להבריח את הילדות לחו"ל על סיפון אחת האניות. בינתיים היו דואנה והילדות אצל אחיה של המשרתת הזקנה שהיה זפת לפי מקצועו. בית המלאכה שלו, בו היה מכין את הזפת, היה ביער. מכאן הוא היה נוסע מפעם לפעם העירה, כדי למכור את סחורתו. במקום זה היו הילדות בטוחות מפני עיניה הבולשות של האינקוויזיציה. בימים שהם עשו ביער, תפרה דואנה לילדות שמלות פשוטות ואף הרשתה להן לשחק בזפת ולהתלכלך כהוגן. איש לא היה מכיר בילדות הלבושות בבגדים המלוכלכים את הילדות המפונקות והעדינות של משפחת דל-מדיליה. כעבור ימים אחדים רתם האח את עגלתו המלאה סחורה, באחד השקים החביאו את שרה'לה ובשעה טובה ומוצלחת הגיעו לעיר הנמל ומסרו את הילדה לידי רב-חובל שהיה מוכן לקחתה לקונסטנטינופול. למחרת היום עשה אחיה של דואנה סיבוב נוסף ורבקה'לה הלכה בעקבות אחותה התאומה. בסיבוב השלישי, שהיה למחרת היום, קרה אסון. סוכני האינקוויזיציה, שחשדו בנסיעותיו התכופות של הזפת, בדקו את מטענה של העגלה וגילו את לאה'לה. הם נלקחו לחקירה ושתי האחיות ציפו לשוא לבואה של לאה, כשהן יושבות מפונדות, בתאו הצר של קברניט האניה, שהבטיח לקחתן אל החופש. בתא תת-קרקעי חשוך וטחוב ישב ראובן דל-מדיליה והתפתל ביסורים. אנשי האינקוויזיציה הירבו לענותו, כדי לסחוט ממנו שמות וכתובות של "אנוסים" שעמדו בקשר עמו. אולם שפתיו של ראובן

היו חתומות ועל אף יסוריו העל-אנושיים הוא לא השמיע הגה. לפתע נפתחה הדלת של התא התת-קרקע ונכנס טורקוומדה, רב הטבחים. בחיך ידידותי, מעושה כמובן, הוא ניסה לשדל את קרבנו להמיר את דתו ולקבל את האמונה הנוצרית, ובדרך זו להציל, לא רק את חייו כי אם את רכושו וחיי בני משפחתו. "חבל על הדיבורים שלך, טורקוומדה" – השיב לו ראובן בעוז רוח, שלא הותיר צל של ספק לגבי נכונותו למות מות גבורה על קידוש השם. "אתה רוצה שסופך יהיה מר כסופך של אחיך יעקב, שמת מיתה אכזרית ומשונה"?! שאל האינקוויזיטור בקול מאיים. טורקוומדה ממש יצא מדעתו מרוב שקידתו להוביל לפחות אחד משני האחים דל-מדיליה אלי שמד. הוא קיווה כי זה יעשה רושם עז על היהודים וישבור את התנגדותם העקשנית. אולם ראובן נשאר איתן בהחלטתו למות על קידוש השם. "כמה טיפש אתה טורקוומדה" – הוא אמר לו – "אם אתה חושב שיהודי הבוגד באמונת אבותיו, יהיה לך נוצרי נאמן, ומה גם שה"אמונה" החדשה נכפית עליו ממש בכוח הזרוע". דברי ראובן דל-מדיליה היו מלאים לעג מר והם פגעו עמוקות בנפשו היהירה של האינקוויזיטור. "אני טיפש, אה"? – נהם טורקוומדה וחיך שטני הצטייר על פניו – "תיכף נראה מי מאתנו פיקח יותר" – הוסיף ויצא מן התא. לפי סימן נסתר שהוא נתן נכנסה עתה לתא הצר לאה'לה הקטנה, ניגשה אל אביה וחיבקה את צווארו. "לאה'לה יקרה, כיצד את מגיעה לכאן"? – שאל ראובן בחרדה. בפעם הראשונה מאז מעצרו הוא הרגיש כיצד הוא נשבר וכוח ההתנגדות שלו הועמד במבחן חמור. "אני משאיר אתכם לבד לזמן קצר" – אמר טורקוומדה עם חיך אפל על שפתיו. – "אשוב בעוד חמש עשרה דקות, כדי לשמוע החלטה סופית". הוא היה משוכנע כי מה שלא עלה בידו באימים ופיתויים יצליח עתה בעזרת בתו הקטנה של ראובן. מבצעי סחיטה כאלה מצליחים בדרך-כלל – זאת ידע הרוצח בשם "דת החסד" מנסיונו הרב. כאשר ראובן נשאר לבדו עם בתו הקטנה, הוא חיבק אותה ודמעותיו התערבו בדמעותיה. "בתי היקרה" – אמר ראובן ללאה'לה – "האם את זוכרת את יום הולדתך האחרון, בחנוכה, כאשר הסבתא נתנה לך, וגם לבנות הדודה שלך, מנורה קטנה במתנה"?... "הם לקחו אותה ממני" – שיסעה אותו לאה'לה. "כן, אבל את המילים שסבתא אמרה לכן באותה הזדמנות, אין הם יכולים לקחת מכן. הזוכרת את מה היא אמרה? היא אמרה כי ישנם דברים הגרועים ממות. בלי תורה ומצוות אין חיים ליהודים. ה"טובות" שחיות אלה בדמות אדם מבטיחים לנו – הם לאמיתו של דבר רעות היורדות לחיינו. {המשך מחר בע"ה}.

נר שמיני של חנוכה:

הלכות החג:

- א. יחיד שהתחיל לגמור ההלל בחנוכה, ושכח לברך "לגמור את ההלל" קודם ההלל, ונזכר באמצע מזמורי ההלל, יברך במקום שנזכר, ויסיים על סדר ההלל. כי מה שמברך לגמור את ההלל אין פירושו שצריך לגומרם כולו, אלא הוא לשון קריאה. ואם טעה ואמר ההלל בדילוג, כמו שנוהגים לקוראו בראש חודש, ונזכר רק לאחר שסיים את כל ההלל, יחזור לגמור את ההלל כולו, בלי ברכה.
- ב. כל יחיד מיחידי הקהל רשאי לברך על ההלל ברכת לגמור את ההלל, ויגמור ההלל עם השליח צבור, (ואין צורך לצאת ידי חובה הברכה מהשליח צבור). ואם סיים הברכה "לגמור את ההלל", ובטרם יתחיל לומר את ההלל שמע את השליח צבור שסיים גם הוא את הברכה, לא יענה אחריו אמן, דהוה ליה הפסק בין הברכה שבירך בעצמו, לקריאת ההלל.
- ג. הקורא את ההלל ביום טוב, בימים שגומרים בהם את ההלל, ואחר כך נסתפק אם קרא ההלל בדילוג כמו בראש חודש, כיון שאמר

חלק ממנו הוה ליה ספיקא דרבנן ואין לחזור ולקרוא מספק. ואם דילג בודאי ביום טוב, יחזור לגמור את ההלל בלי ברכה.

ד. אסור להפסיק בדיבור באמצע ההלל, ומכל מקום השומע ברכה מחבירו, והוא באמצע מזמורי ההלל, יש לו לענות "אמן". וכל שכן שעונה קדיש וקדושה וברכו באמצע ההלל, אף כשגומרים את ההלל. אבל אמן דתתקבל אין לענות. מה שאין כן בהלל דראש חודש אפשר לענות אמן דתתקבל גם כן, הואיל ואין אנו מברכים עליו.

ה. כל היום כולו כשר לקריאת ההלל מהנץ החמה עד שקיעתה, שנאמר ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' (מגילה כ:), ובדיעבד אם קרא את ההלל אחר עמוד השחר קודם הנץ החמה יצא.

חלות הנס
צטהרה – אין
קדושת נס
יכולה לחול
צדצר טמא,
ואמנס כאן
פנעשה נס
צשמן זה הרי
זה הוכיח
צצירור
פשהמן טהור
ואף לא
הוסט, ולכן
כצר צלילה
הראשון היה
נס פידעו
צצירור כי
השמן טהור.
(תכלת מרדכי)

סיפור לחג {המשך}:

הם אומרים שוהו לטובתנו אך למעשה זה אסון בשבילנו. הדוד שלך, יעקב, ידע זאת והוא בחר במוות וגם אני מוכן ללכת בעקבותיו. אם את לא רוצה להיפרד ממני לעולמים, תזכרי כיצד שבעת בניה של חנה לא נפרדו מאמם ובחרו את המות, מות גבורה, על פני חיי חרפה ואיבוד-לדעת רוחני. התחזקי ילדתי ואל תתני להם שיבלבלו את מוחך. הם לא מתכוונים לטובתך. תבטיחי לי, ילדתי, כי לא תתני להם לשכנע אותך ואו אוכל למות בלב שקט... "לאה'לה מחתה את דמעותיה והחלטה נחושה הצטיירה על פניה הצעירות. "מישהו הולך" – היא אמרה, בשמעה צעדים שקטים מתקרבים – "אל תדאג, אבא, אני לא אפרד ממך"... הדלת נפתחה בלאט וצללית של אשה עמדה בפתח. לאוזניהם של ראובן ולאה'לה הגיע עתה קולה של המשרתת הוקנה דואנה: "קומו, מהר" – היא אמרה בלחישה. הם הלכו אחריה והיא הובילה אותם דרך מבואות אפלים ומסדרונות עקלקלים. הם עלו במדרגות אינסופיות ולבסוף נעצרו. כאן אמרה דואנה לראובן בשקט: "הנה המפתח לדלת האחורית, זו הדלת הנמצאת לפניך. מאחורי הדלת עומד שומר אולם הוא ידידנו. תעשה מה שהוא יגיד לך. אני אבוא אליכם מיד כשתהיה אפשרות. השם יהא בעזרכם!" בזאת חזרה דואנה הזקנה והנאמנה על עקבותיה ונעלמה. ראובן, בהחזיקו ביד לאה'לה, ניגש אל הדלת, אשר מאחוריה חיכה לו הדרור... על סיפון האניה שהיתה נהוגה בידי הקברניט הידידותי, שסיכן את חייו תמורת הסכום הגדול שהובטח לו, נפגשו ראובן ולאה'לה עם המשרתת הנאמנה דואנה. עתה היא יכלה לספר להם את הסיפור המלא של הצלתם וכיצד עלה בידה לבצע את התכנית הנועזת. עלה בידה להשכיר עצמה כפועלת נקיין במרתפים של האינקוויזיציה. תוך

זמן קצר היא התמצאה בכל המסדרונות, המבואות והמדריגות ואף נודע לה על קיומה של הדלת הסודית. לא היה זה מן הדברים הקלים למצוא את המפתח של הדלת האחורית, אך כאשר נגזר ממרומים כי על הישועה לבוא, משחק המזל לעוסקים במצות הצלת נפשות. היה לילה והאניה המשיכה בדרכה על גלי הים הרוגעים. לפתע הופיע באופק סירה קטנה וניגשה בלאט סמוך לירכתי האניה הגדולה. בעזרת סולם חבלים עלו מן הסירה לאניה שלוש דמויות של נשים, בהן נכיר את דונה רחל הקשישה ואת שתי כלותיה, אשת ראובן ואלמנת יעקב. שמחת איחוד המשפחה והצלתה היתה מהולה בעצב על מותו הטראגי של יעקב דל-מדיליה שמת על קידוש השם.